Regierol regionale energie-infrastructuur

Implementatieplan

Economie & Cultuur
Marleen Volkers-Schokker, Coen Hanschke en Hidde van Ooststroom

20 juni 2022

Colofon

Uitgave
Provincie Overijssel
EDO-registratiekenmerk
2022/0112989

Datum
20 juni 2022
Auteur
Marleen Volkers-Schokker, Coen Hanschke en Hidde van Ooststroom
Versie
1.0

Adresgegevens
Provincie Overijssel
Luttenbergstraat 2
Postbus 10078
8000 GB Zwolle
Telefoon 038 499 88 99
www.overijssel.nl
postbus@overijssel.nl

Inhoudsopgave

1.	**Introductie**	**5**
1.1.	Opgave	5
1.2.	Provinciale context	5
1.3.	Landelijke context	6
1.4.	Proces tot nu toe	6
2.	**Doelstelling, scope en samenhang met andere opgaven**	**7**
2.1.	Doelstelling en scope van de regierol	7
2.2.	Samenhang met andere opgaven	7
3.	**De provinciale regierol energie-infrastructuur in Overijssel**	**9**
3.1.	Resultaat stap 1: Potentiële vormen van regie	9
3.2.	Resultaat stap 2: Potentiële regierollen	10
3.3.	Resultaat stap 3: Voorstel initiële regierol en start implementatie	12
4.	**Activiteitenplanning**	**13**
4.1.	Activiteiten & Mijlpalen	13
4.2.	Besluitvorming	13
5.	**Randvoorwaarden**	**15**
6.	**Impact op andere beleidsvelden**	**16**
7.	**Kansen en Risico's**	**19**

1. Introductie

1.1. Opgave

De toename van de opwekkingscapaciteit van duurzame energie leidt tot acute problemen op het elektriciteitsnet. In de provincie Overijssel is het daardoor op slechts enkele plaatsen nog mogelijk om elektriciteit terug te leveren aan het net. Daarnaast stijgt door elektrificatie in de mobiliteitssector, de woningbouwopgave en industrie en door economische ontwikkeling ook de vraag naar elektriciteit. Ook de capaciteit voor het leveren van elektriciteit is daardoor in de eerste gebieden beperkt. De problemen kunnen niet makkelijk worden opgelost door een tekort aan materialen, arbeidskrachten en schaarse ruimte. Provinciale doelen zoals het realiseren van de ambities uit de Regionale Energie Strategieën (RES), het verduurzamen van bedrijventerreinen of de woningbouwambities staan hierdoor onder toenemende druk.

Terwijl de problematiek toeneemt, is er op dit moment geen partij of mogelijkheid om gerichte keuzes te maken over de ontwikkeling van het energiesysteem. De netbeheerders handelen volgens het principe 'wie het eerst komt, wie het eerst maalt' of molenaarsprincipe en prioriteren toekomstige investeringen niet op bijvoorbeeld maatschappelijke waarde. Om deze afwegingen wel te kunnen maken is dus een regierol nodig. Het Rijk gaat deze rol op nationaal niveau vervullen, de provincies hebben op 22 april 2021 in het IPO bestuur besloten een regionale regierol in te gaan vullen door in te stemmen met:

a. Dat iedere provincie een regierol in de regionale energie-infrastructuur oppakt, zowel gericht op het organiseren van het proces als op het richting geven aan de inhoudelijke keuzes die gemaakt moeten worden.
b. Dat deze regierol zich in eerste instantie richt waar nu de meeste urgentie zit: de programmering en prioritering in het regionale elektriciteitsnet. Daarbij sturen wij op volgorde van uitbreidingsinvesteringen. Sturen op prioritering van individuele aansluitingen is vanwege EU wetgeving niet mogelijk.

1.2. Provinciale context

In Overijssel werken we al met de netbeheerders en RES regio's aan dit onderwerp. Met Samen Naar Integraal Programmeren (SNIP) hebben we een bestuurlijk en ambtelijk platform waarin de ontwikkeling van de vraag en het aanbod naar energie wordt gemonitord en waarin we samen slimme keuzes maken over toekomstige netinvesteringen of de inzet van flexibele alternatieven.
Tegelijkertijd is netcongestie, of het gebrek aan transportcapaciteit op het energienet, relatief gezien nog een nieuw fenomeen. Zo wordt energie-infrastructuur nog beperkt meegenomen als afweging bij de keuze voor woningbouwlocaties en is de potentiële beperking bij de elektrificatie van primaire processen in de industrie nog beperkt bekend bij de bedrijven. Daarom is er vanuit SNIP gestart met het organiseren van sprintsessies energie-infrastructuur bij gemeenten in de provincie. In deze sessies wordt uitgebreid stilgestaan bij de problematiek en wordt een eerste blik geworpen op de toekomst door reeds bekende plannen voor duurzame opwekking, woningbouw, mobiliteit en het bedrijfsleven naast de capaciteit van het energienet te leggen. Hierbij wordt nadrukkelijk gewerkt op (sub-)regionaal niveau omdat zowel de ruimtelijke plannen als investeringen in de netten op bovengemeentelijke schaal sterk van elkaar afhankelijk zijn.

De reeds georganiseerde sprintsessies bevestigen de noodzaak van een provinciale regierol. Zo leidt de bovengemeentelijke samenwerking in de sprintsessies tot meer inzicht in elkaars plannen en concluderen de deelnemers dat de plannen samen tot netschaarste gaan leiden. Ook wordt de voorgenomen regierol van de provincie door gemeenten ondersteund. Concreet is er vanuit de gemeenten behoefte aan (i) een handelingsperspectief voor de korte termijn en (ii) heldere inzichten in de ontwikkeling van de toekomstige netcapaciteit, zodat lokale plannen hierop afgestemd kunnen worden.

Ook vanuit de landelijke en regionale netbeheerders (TenneT, Enexis, Rendo, Coteq) wordt het belang van de provinciale regierol onderschreven. Vanuit de huidige wet- en regelgeving kunnen ze niet anders dan aanvragen op volgorde van binnenkomst behandelen, terwijl er vanuit maatschappelijk- of financieel oogpunt slimmere keuzes mogelijk zijn. Concreet is door de netbeheerders aangegeven dat de ambities

vanuit de RES in 2030 wel kunnen rekenen op voldoende netcapaciteit, maar dat alle nieuwe aanvragen voor bijvoorbeeld de levering van elektriciteit 'achter in de rij komen te staan'. Of ook de andere provinciale ambities kunnen worden gerealiseerd, tijdig en tegen acceptabele kosten, is daarmee hoogst onzeker.

1.3. Landelijke context

Ook op het landelijke schaalniveau is de aandacht voor energie-infrastructuur de afgelopen jaren sterk gegroeid. De aanhoudende congestieproblematiek en economische groei in combinatie met de extra benodigde investeringen in het energienet voor de elektrificatie van de industrie en voor de aansluiting van wind op zee heeft ervoor gezorgd dat ook het rijk meer regie op dit thema gaat nemen.

De landelijke regierol wordt verkend en straks mogelijk ingevuld aan de hand van meerdere programma's. De drie belangrijkste zijn:

Programma	Toelichting
PES / NPE	**Programma Energie Systeem / Nationaal Plan Energiesysteem** Ontwikkelt het toekomstige energiebeleid en een toekomstig energiesysteem in verbinding met de sectoren industrie, elektriciteit, mobiliteit en gebouwde omgeving.
PEH	**Programma Energie Hoofdstructuur** Geeft invulling aan de ruimtelijke planning en ruimtelijke inpassing van het energiesysteem op nationale schaal.
MIEK	**Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat** Beschrijft de energie- en grondstoffen-infrastructuurprojecten die met prioriteit moeten worden gerealiseerd om bij te dragen aan het verduurzamen van de industrie. Het MIEK is oorspronkelijk opgezet vanuit de scope van het verduurzamen van de industrie, maar zal verbreed worden naar alle vergelijkbare projecten benodigd voor energie- en klimaatbeleid.

Naast bovenstaande programma's is er een interbestuurlijke Werkgroep Integraal Programmeren (WIP) opgericht. Deze werkgroep coördineert de aanpak waarmee de ontwikkelingen van de energie-infrastructuur en de ontwikkelingen van vraag en aanbod naar energie op elkaar afgestemd kunnen worden. Deze aanpak, die in beginsel bestaat uit een tweejaarlijkse cyclus waarin vanuit een gezamenlijke visie wordt gewerkt aan een programmering voor de energie-infrastructuur, wordt de komende maanden verder uitgewerkt. Daarmee loopt dit implementatieplan voor op de landelijke werkwijze en vormt het monitoren van de landelijke ontwikkelingen in relatie tot de regierol in Overijssel één van de activiteiten van het plan.

Verwacht wordt dat iedere provincie door het Rijk gevraagd wordt om, naast dit implementatieplan, begin 2023 een provinciale versie van de bovenstaande MIEK op te leveren. Met andere woorden, een lijst van geprioriteerde investeringen op de regionale energie-infrastructuur die nodig zijn om de provinciale, regionale en lokale ambities te kunnen realiseren. Dit implementatieplan houdt hier rekening mee.

1.4. Proces tot nu toe

In januari 2022 is de provincie gestart met het uitwerken van de regionale regierol met een ambtelijke opdracht en plan van aanpak. Om te komen tot dit implementatieplan zijn drie stappen doorlopen:

- In de eerste stap zijn de potentiële onderdelen van de regierol in kaart gebracht en getoetst met de afdelingen van de provincie, netbeheerders en gemeenten. Centraal stond de vraag op welke wijze de provincie de regierol in kan vullen: welke interventies, keuzes of instrumenten zijn er mogelijk?
- In de tweede stap zijn de onderdelen uit stap 1 vertaald naar potentiële regierollen en zijn bijbehorende randvoorwaarden in kaart gebracht. In werksessies met zowel de provincie, de netbeheerders als gemeenten zijn de regierollen doorleefd en is samen geschetst hoe de toekomstige samenwerking er uit komt te zien.
- Tot slot is in de derde stap de implementatie van de regierol verkend. Centraal in deze fase stond de vraag hoe de start van de regierol eruit komt te zien. Deze vraag is ook al in dit stadium voorgelegd aan het college van Gedeputeerde Staten (GS) van Overijssel in een strategische sessie, zodat dit implementatieplan aansluit bij de besproken richting eind april.

2. Doelstelling, scope en samenhang met andere opgaven

2.1. Doelstelling en scope van de regierol

De voorgenomen provinciale regierol is gericht op het realiseren van zoveel mogelijk provinciale, regionale en lokale ambities door het optimaliseren van investeringen in de energie-infrastructuur of het stimuleren van de toepassing van alternatieven. Daarbij gelden de volgende uitgangspunten:

- De regierol beslaat de regionale energie-infrastructuur, vaak aangeduid als het regionale distributienet, voor elektriciteit, duurzame gassen en warm water. Zowel het landelijke distributienet (hoogspanning of hoge druk) als het lokale energienet (laagspanning of lage druk) zijn buiten scope[1]. Uiteraard worden ontwikkelingen op de nationale energie-infrastructuur wel meegenomen bij het afwegen van opties, voor zover er afhankelijkheid is.
- In eerste instantie zal de regierol worden uitgewerkt en ingezet op de elektriciteitsinfrastructuur, omdat de urgentie op deze energiedrager het hoogst is. Specifiek voor het onderdeel 'inzicht in de ontwikkelingen' geldt dat juist het inzicht in alle energiedragers benodigd is, dit zal daarom altijd een onderdeel zijn van het implementatieplan.
- De eindverantwoordelijkheid voor investeringen in het elektriciteits- en gasnet blijft bij de netbeheerder, de regierol verandert dit niet. In de praktijk kan alleen de netbeheerder een volledige afweging maken waarin naast maatschappelijke waarde en kostenefficiëntie ook veiligheid en betrouwbaarheid een belangrijke rol spelen.

2.2. Samenhang met andere opgaven

Energie-infrastructuur verbindt het stedelijk gebied, het landelijke gebied, het bedrijfsleven en de mobiliteit in letterlijke zin. Dit betekent dat een regierol op energie-infrastructuur mogelijk ook invloed heeft op de rol van de provincie in andere opgaven. In onderstaande tabel staan de belangrijkste opgaven weergegeven en wordt de samenhang beschreven. De impact op alle beleidsafdelingen van de provincie staat verder uitgewerkt in hoofdstuk 6.

Programma	Samenhang met regionale regierol energie-infrastructuur
Regionale Energie Strategie (RES)	Voldoende netcapaciteit is één van de randvoorwaarden om de RES-ambities te kunnen realiseren. De provinciale regierol kan enerzijds worden ingezet om de investeringen van de netbeheerders te prioriteren, maar kan anderzijds ook worden ingezet om systeemefficiëntie te stimuleren bij de uitwerking van zoekgebieden conform het afwegingskader RES.
Regionale Agenda Laadinfrastructuur (RAL)	Vanuit de provinciale regierol ligt het voor de hand om de toekomstige energievraag voor laadinfrastructuur te concretiseren en mee te nemen in de ontwikkeling van het energiesysteem. Tegelijkertijd kan er ook richting worden gegeven aan de RAL, gelet op de beschikbare netcapaciteit in specifieke gebieden of regio's.
Cluster Energie Strategie (CES) – Cluster 6	De verwachte energievraag voor de verduurzaming van de industrie en (grote) bedrijventerreinen is één van de belangrijkste factoren voor de ontwikkeling van het energiesysteem. Vanuit de regierol is dit inzicht benodigd. Tegelijkertijd kan de regierol ook in deze opgave worden ingezet om specifieke bedrijventerreinen of gebieden te prioriteren aan de hand van de beschikbare netcapaciteit.
Programma transitie van het landelijk gebied	Energie-infrastructuur speelt een beperkte rol in de transitie van het landelijk gebied. De regierol kan worden ingezet om nieuwe verdienmodellen in het landelijk gebied (duurzame opwekking van energie) te faciliteren.

[1] Het huidige aardgasnetwerk maakt alleen onderscheid tussen hoge druk en lage druk. De provinciale regierol voor duurzame gassen is in eerste instantie gericht op alle infrastructuur die bovengemeentelijk wordt ingezet.

Omgevingsvisie	Energie-infrastructuur is opgenomen in het fundament van de Omgevingsvisie van de provincie. In de uitwerking van de Omgevingsvisie kan er vanuit de regierol worden gestuurd op voldoende ruimtelijke claims voor de toekomstige uitbreiding van energie-infrastructuur. Daarnaast kan er, afhankelijk van de uitwerking van de regierol, ook ruimtelijke sturing plaats vinden aan de hand van de beschikbare netcapaciteit (zie hoofdstuk 3).
Programma Energie Strategie Provincie Overijssel	Zie ook RES. In de uitwerking van het provinciale programma Energie Strategie speelt energie-infrastructuur een belangrijke rol. De regierol kan worden ingezet om de netcapaciteit voor initiatieven of gebieden uit het programma met prioriteit uit te breiden.

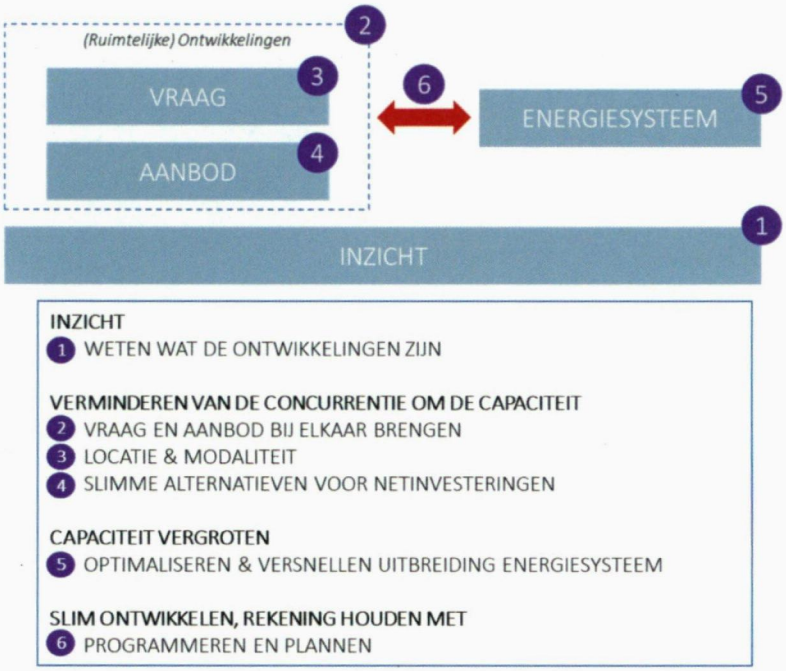
3. De provinciale regierol energie-infrastructuur in Overijssel

In dit hoofdstuk worden de potentiële regierollen energie-infrastructuur beschreven en staat het voorstel voor de implementatie van de initiële regierol. In de beschrijving wordt gebruik gemaakt van de uitgevoerde stappen uit het plan van aanpak (zie hoofdstuk 1).

3.1. Resultaat stap 1: Potentiële vormen van regie

In de eerste stap zijn de onderdelen van de regierol uitgewerkt. Dit heeft geleid tot 6 mogelijkheden voor regie op energie-infrastructuur, weergegeven in figuur 1.

Figuur 1: Onderdelen van REIS

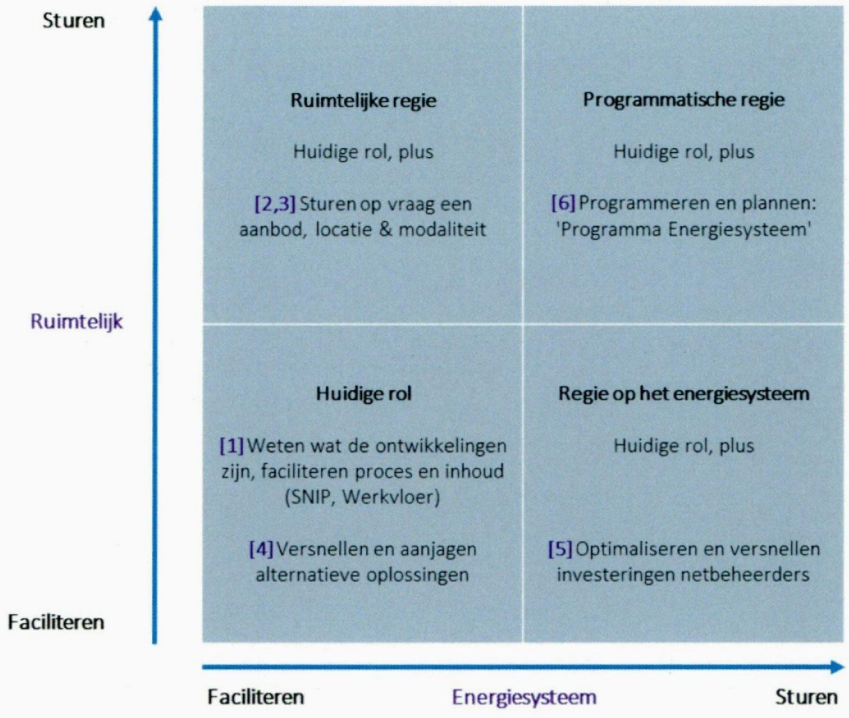
De inzet van de provincie op ieder onderdeel kan op de volgende manier bijdragen aan de doelstelling:

- [1] Door scherp inzicht te realiseren in de mogelijkheden van het energiesysteem en de ontwikkeling van vraag en aanbod, weten netbeheerders beter waar vraag en aanbod zich gaan vestigen. Aan de andere kant weten initiatiefnemers van projecten beter wat de mogelijkheden zijn voor afname en levering van energie.
- [2-3-4] Verschillende ontwikkelingen concurreren om de ruimte op het energienet. Er zijn slimme oplossingen mogelijk waarmee daadwerkelijk of juridisch/contractueel minder ruimte wordt ingenomen, waardoor de concurrentie vermindert en meer functies kunnen worden aangesloten. Zo kan het energienet efficiënter worden benut door het combineren van vraag en aanbod. Hierbij hoort potentieel dus ook de ruimtelijke sturing op functies die veel energie leveren of vragen.
- [5] Netbeheerders werken hard om de capaciteit te vergroten. Uitbreidingen op het energienet kunnen worden versneld als de provincie, samen met de gemeente, ruimtelijke procedures versnelt of proactief meedenkt over toekomstige ruimteclaims.
- [6] Er is wisselwerking tussen de ontwikkeling van het energiesysteem en de ontwikkeling van vraag- en aanbod. Samen vormen ze een puzzel die alleen goed gelegd kan worden als alle onderdelen goed rekening met elkaar willen en kunnen houden.

3.2. Resultaat stap 2: Potentiële regierollen

In de tweede stap van het plan van aanpak zijn de zes onderdelen uitgewerkt tot vier regierollen, waarbij duidelijk is geworden dat de huidige rol van de provincie (via SNIP) al veel elementen van regie in zich heeft (zie figuur 2).

Figuur 2: Uitwerking van de regierollen

Huidige regierol

Op dit moment heeft de provincie al een sterke faciliterende rol binnen het thema energie-infrastructuur. Zo levert zij de voorzitter van de ambtelijke werkgroep SNIP, kent het programma Nieuwe Energie Overijssel (NEO) een werkvloer energie-infrastructuur waarin knelpunten en verbeterinitiatieven worden geprioriteerd en staat de provincie aan de basis van de sprintsessies energie-infrastructuur met gemeenten. Daarnaast versnelt de provincies alternatieven voor netinvesteringen met de Smart Energy Hubs[2], met oplossingen voor initiatiefnemers die nu te maken hebben met congestie en met meer samenwerking in de energiegebieden. Concreet leidt dit tot meer inzicht in de ontwikkelingen en worden investeringen in de netinfrastructuur in de toekomst mogelijk voorkomen door de alternatieve oplossingen. De RES-monitor en specifieke monitor voor zon op grote daken zijn hier voorbeelden van.

Het formaliseren van deze regierol zal er in de praktijk voor zorgen dat bovenstaande activiteiten intensiever kunnen worden uitgevoerd. Daarbij zien we de volgende concrete resultaten voor ons:

- De aanstelling van een regisseur / regisseuse energie-infrastructuur;
- De inrichting van een versnellingsteam (E-team) voor alternatieven voor netverzwaring;
- Verbeterd inzicht in de energiebehoefte van de industrie en bedrijventerreinen (CES).

Tot slot zal er ook vanuit deze regierol gewerkt moeten worden aan een provinciaal MIEK, zoals beschreven in hoofdstuk 1. Dit is ook zonder de andere onderdelen van regie mogelijk, maar vraagt wel een aantal richtinggevende principes als uitgangspunt voor het prioriteren van de investeringen[3]. Gelet op de tijdslijnen van het provinciaal MIEK (gereed voorjaar 2023) moeten deze principes in het najaar van 2022 worden opgesteld.

Regie op het energiesysteem

[2] Een smart energy hub is een concept waarin lokaal opgewerkte duurzame energie zonder tussenkomst van de netbeheerder wordt gekoppeld aan lokale energievraag. Hierdoor is ook geen investering in het net nodig.

[3] De richtinggevende principes zijn een versimpelde versie van een uitgewerkt afwegingskader, dat parallel en als onderdeel van een toekomstige regierol op het energiesysteem kan worden uitgewerkt.

De huidige regierol kan worden uitgebreid door meer te gaan sturen op de ontwikkeling van het energiesysteem en concreet de investeringen van de netbeheerders. Dit kan enerzijds door, in samenwerking met de gemeente, de ruimtelijke procedures zoveel mogelijk te versnellen en anderzijds door de investeringen van de netbeheerders zoveel mogelijk te optimaliseren. Het ruimtelijk versnellen van de realisatie van energie-infrastructuur kan door middel van een (minimaal) programma onder de omgevingswet, waarbij het provinciale belang vanzelfsprekend goed gemotiveerd moet worden. In specifieke situaties is het ook mogelijk een provinciaal inpassingsplan te ontwikkelen om bijvoorbeeld de realisatie van een onderstation mogelijk te maken.
Daarnaast komen bij de provincie alle ruimtelijke ontwikkelingen samen. Met het verkregen inzicht in de ontwikkeling van de vraag en het aanbod kan de 'puzzel worden gelegd'. Anders dan de netbeheerder kan de provincie daarbij alle maatschappelijke ontwikkelingen overzien en op basis van dit beeld keuzes maken over de prioriteit van investeringen. De centrale vraag is vanzelfsprekend hoe de provincie vervolgens deze keuzes gaat maken: een regierol op het energiesysteem vraagt om een afwegingskader om doelstellingen of gebieden af te kunnen wegen. Aanvullend ten opzichte van de huidige rol wordt vanuit deze rol dus een afwegingskader opgeleverd, waarmee investeringen van de netbeheerders geprioriteerd kunnen worden.

Concreet leidt deze regierol daarmee tot de volgende extra resultaten:

- Een nader uit te werken instrument waarmee ruimtelijke procedures voor de realisatie van energie-infrastructuur worden versneld;
- Een afwegingskader voor de prioritering van investeringen in de energie-infrastructuur.

Ruimtelijke regie
Naast de regie op het energiesysteem kan de provincie haar ruimtelijke regierol ook actief in gaan zetten voor energie-infrastructuur. Zo kunnen functies die veel energie vragen of leveren bij elkaar worden gebracht om de efficiëntie van het energiesysteem te verbeteren. Daarnaast is het ook mogelijk om netcapaciteit prominenter mee te nemen in locatiebeleid, zodat voor locatiebepaling van woningbouw of bedrijventerreinen ook het oogpunt van netcapaciteit en systeemefficiëntie meegenomen kan worden. Tot op heden speelt de energie-infrastructuur beperkt een rol bij deze afweging, terwijl de netcongestie er in toenemende mate voor gaat zorgen dat projectontwikkelaars of bedrijven hun locatiebeleid zelf laten afhangen van de beschikbare netcapaciteit.
Daar waarbij regie op het energiesysteem de huidige ruimtelijke ontwikkelingen (bijv. woningbouw, elektrificatie bedrijven of mobiliteit) als input wordt meegenomen in afwegingen over energie-infrastructuur, vindt bij ruimtelijke regie sturing op de genoemde voorbeelden plaats. Hierbij kan bijvoorbeeld worden gedacht aan het koppelen van de uitgifte van nieuwe bedrijventerreinen aan locaties waar veel duurzame energie lokaal wordt opgewekt. Ruimtelijke regie vormt dus een substantieel ander uitgangspunt en vraagt ook meer van de samenwerking met andere beleidsvelden van de provincie. Zie hiervoor ook hoofdstuk 6.

Concreet leidt deze regierol daarmee tot de volgende extra resultaten:

- Een stevigere rol voor energie-infrastructuur in het ruimtelijk beleid van de provincie in de omgevingsvisie en/of sectoraal beleid.

Programmatische regie
De regie op het energiesysteem en ruimtelijke regie kunnen tot slot ook worden gecombineerd in een nieuw op te zetten programma energiesysteem. Met dit instrument uit de Omgevingswet kan de omgevingsvisie specifieker worden ingevuld voor energie-infrastructuur door ruimtelijke ontwikkelingen te combineren met de ontwikkeling van het energiesysteem. Concreet betekent dit dat de provincie een energiesysteemvisie maakt waarin de energie-infrastructuur in combinatie met alle andere functies wordt beschouwd voor de lange termijn (2040-2050) voor een aantal toekomstbeelden. Vervolgens kunnen zowel de ruimtelijke ontwikkeling als investeringen van de netbeheerders hierop worden afgestemd en kunnen waar nodig ook prioriteiten worden verleend aan specifieke doelstellingen of gebieden. Het eerder genoemde afwegingskader is hier dus ook voor nodig.

Concreet leidt deze regierol daarmee tot de volgende extra resultaten:

- Energiesysteemvisie waarin ruimtelijke ontwikkeling en ontwikkeling van energiesysteem wordt gecombineerd en in een aantal toekomstbeelden uitgewerkt.
- Een nader uit te werken instrument, waarschijnlijk een programma onder de omgevingswet, waarmee keuzes over energie-infrastructuur geborgd kunnen worden in de investeringsplannen van de netbeheerders én het ruimtelijk/sectoraal beleid van de provincie. Daarmee vormt dit resultaat een verdere uitwerking van het eerder genoemde instrument onder regie op energiesysteem.

3.3. Resultaat stap 3: Voorstel initiële regierol en start implementatie

In de werksessies met gemeenten en netbeheerders en de strategische sessie met het college van GS is tijdens stap 3 van het plan van aanpak een duidelijke lijn ontstaan in de keuze en implementatie van de regierol energie-infrastructuur. Voorgesteld wordt om uit te gaan van een groeimodel, waarin op basis van verdere invulling van de benodigde randvoorwaarden én de ontwikkeling in de provincie geleidelijk gekozen kan worden voor meer sturende regie. Concreet betekent dat het volgende:

Implementatie regierol regionale energie-infrastructuur

1. Formaliseer en versterk de huidige regierol in IPO-verband en zorg daarmee voor inzicht in de ontwikkeling van de energievraag en het energieaanbod en het versnellen en aanjagen van alternatieve oplossingen voor investeringen in de netinfrastructuur.
2. Ontwikkel met de netbeheerders en gemeenten een eerste versie van een provinciaal MIEK op basis van richtinggevende principes.
3. Start de implementatie van de sturende regierol op het energiesysteem, waarin de provincie investeringen van de netbeheerders versnelt en optimaliseert door onder andere het opstellen van een gezamenlijk afwegingskader.
4. Formaliseer de sturende regierol op het energiesysteem als aan alle hiervoor benodigde randvoorwaarden is voldaan.
5. Monitor de ontwikkeling van het energiesysteem en specifiek de netcongestie, zodat een eventuele ruimtelijke regierol tijdig ingezet kan worden.

Volgende stappen

Na het besluit om de huidige regierol energie-infrastructuur te formaliseren en te versterken en de implementatie richting een sturende regierol op het energiesysteem te starten worden de volgende activiteiten gestart. In het volgende hoofdstuk staan deze tevens in een activiteitenplanning weergegeven.

- De provincie blijft ambtelijk voorzitter van Samen Naar Integraal Programmeren (SNIP) en blijft deelnemen aan het bestuurlijk overleg. Samen met de netbeheerders en gemeenten worden de acties vanuit SNIP om een compleet en betrouwbaar inzicht in de ontwikkelingen van het energieaanbod en de energievraag gecontinueerd. De sprintsessies energie-infrastructuur zijn hier een belangrijk onderdeel van. Om continuïteit van de werkzaamheden te garanderen wordt een regisseur of regisseuse energie-infrastructuur aangesteld.
- De provincie blijft zich inzetten voor het versnellen en aanjagen van alternatieve oplossingen voor investeringen in de energie-infrastructuur. Specifiek wordt er een versnellingsteam (E-team) voor alternatieve oplossingen voor netverzwaring opgestart dat initiatiefnemers actief gaat helpen bij hun duurzame plannen.
- De provincie start in de zomer van 2022 met het optimaliseren van de investeringen in de regionale energie-infrastructuur. Samen met de netbeheerders en gemeenten worden hiervoor richtinggevende principes en scenario's opgesteld. Op basis hiervan levert de provincie, samen met de partners, ook een eerste versie op van een provinciaal MIEK conform de landelijke werkwijze.
- De provincie werkt de richtinggevende principes verder uit tot een afwegingsmethodiek, als voorbereiding op een sturende regierol op het energiesysteem.
- De provincie start na de zomer van 2022 aan het versnellen van de benodigde ruimtelijke procedures in samenwerking met alle gemeenten. Ruimtelijke claims voor energie-infrastructuur en benodigde instrumenten worden in kaart gebracht. Daarbij wordt gebruik gemaakt van de kennis en instrumenten die in de interbestuurlijke werkgroep integraal programmeren worden ontwikkeld.
- Samen met de andere provincies wordt gewerkt aan de invulling van de benodigde randvoorwaarden voor de sturende regierol op het energiesysteem, zodat ook deze regierol zo snel mogelijk geformaliseerd kan worden. De randvoorwaarden staan in hoofdstuk 5 opgenomen.
- In het voorjaar van 2023 vindt een evaluatie van de regierol plaats. Aan de hand van de status van de invulling van de randvoorwaarden en de ontwikkelingen op het energienet wordt de regierol opnieuw beoordeeld en kan – conform het groeimodel – worden besloten om meer te gaan sturen op de energie-infrastructuur en/of de bestaande focus op het elektriciteitsnetwerk uit te breiden met meer energiedragers.

4. Activiteitenplanning

4.1. Activiteiten & Mijlpalen

Op het overzicht op de volgende pagina staan de activiteiten weergegeven die benodigd zijn om de regierol en bijbehorende samenwerking met partners te implementeren. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen drie werkstromen om op een transparante manier invulling te geven aan het groeimodel:

1. Werkstroom 1 is gericht op het formaliseren en versterken van de huidige regierol. Dit betekent ten eerste dat de regierol in zowel IPO-verband als in de interne organisatie en in de samenwerking met partners wordt bekrachtigd. De overige activiteiten zijn alleen continuering en intensivering van datgene wat nu reeds gebeurt op dit thema.
2. Werkstroom 2 is gericht op het verder inhoudelijk uitwerken van de regierol. De ontwikkelingen op het energienet kunnen er toe leiden dat meer regie nodig is; daarom wordt er gewerkt aan de inhoudelijke producten die dit in de toekomst mogelijk maken.
3. Werkstroom 3 is er tot slot op gericht om de regierol te monitoren. Dit betekent dat de huidige regierol in samenhang met de andere programma's wordt gemonitord en dat de ontbrekende randvoorwaarden verder worden ingevuld. Hierbij ligt de nadruk om de juridische randvoorwaarden die op dit moment nog ontbreken om een meer sturende regierol in te kunnen vullen. Zie hiervoor ook hoofdstuk 5.

Belangrijkste mijlpalen
In de activiteitenplanning wordt aangesloten bij de eerder genoemde stappen van de Werkgroep Integraal Programmeren (WIP). Afgesproken is dat er in maart 2023 een eerste provinciaal MIEK is opgesteld in afstemming met de netbeheerders. Dit is noodzakelijk om eventuele prioriteiten mee te kunnen nemen in de 2-jaarlijkse cyclus waarin de investeringsprogramma's van de netbeheerders worden opgesteld.

Voor Overijssel betekent dit dat er in het najaar van 2022 een methode, kader of besluit moet liggen waarmee investeringen ten opzichte van elkaar kunnen worden afgewogen. Dit zal in eerste instantie vorm krijgen door middel van richtinggevende principes die door GS worden vastgesteld. Een volledig afwegingskader mét betrokkenheid van de netbeheerders en gemeenten kan daarna worden doorontwikkeld. Deze richtinggevende principes vormen de basis voor de scenario's die de netbeheerders opstellen als basis voor het investeringsprogramma. Een uiteindelijke keuze voor één van deze scenario's leidt uiteindelijk tot het eerste provinciale MIEK dat conform afspraak in maart 2023 wordt opgeleverd.

4.2. Besluitvorming

Dit implementatieplan wordt door GS vastgesteld, daarnaast wordt Provinciale Staten (PS) per brief geïnformeerd. Omdat het plan is gebaseerd op een groeimodel, moeten eventuele nieuwe regierollen en bijbehorende producten wederom door GS en bij kaderstellende besluiten ook PS worden vastgesteld. Op basis van de huidige activiteitenplanning en producten zien we de volgende besluitvormingsmomenten voor ons:

Moment / Product	Gedeputeerde Staten (GS)	Provinciale Staten (PS)
Vaststellen afwegingskader investeringen energie-infra	X	Besluit
Vaststellen provinciaal MIEK	X	Ter informatie
Vaststellen energiesysteemvisie	X	Ter informatie/besluit (afhankelijk van de inhoud)
Evaluatie regierol en groeimodel, mogelijke nieuwe regierol	X	Ter informatie

Activiteitenplanning regierol energie-infrastructuur: 2022 – 2023

Werkstroom 1: Versterken huidige regierol

1A Formaliseren regierol bij IPO, interne organisatie en in de samenwerking met partners (bemensing, overleg, etc.)
1B Begeleiden ambtelijke werkgroep Samen naar Integraal Programmeren (SNIP) en voorbereiden bestuurlijk overleg
1C Creëren van inzicht in ontwikkelingen vraag en aanbod via sprintsessies met gemeenten en netbeheerder
1D Continueren ontwikkeling en aanjagen van alternatieven voor netinvesteringen, versnellen inzet alternatieve oplossingen
1E Opstellen van richtinggevende principes als input voor scenario's en provinciaal MIEK
1F Ontwikkelen van scenario's en faciliteren keuze voor investeringen van netbeheerders (Provinciaal MIEK versie 1)

Werkstroom 2: Uitwerken inhoudelijke instrumenten groeimodel

2A Ontwikkelen van afwegingsmethodiek voor toekomstige investeringen in energie-infrastructuur
2B Versnellen van ruimtelijke procedures voor energie-infrastructuur, onderzoeken van benodigde instrumenten in samenwerking met gemeenten
2C Onderzoeken noodzaak en bereidheid voor ruimtelijke sturing op basis van energie-infrastructuur

Werkstroom 3: Monitoren ontwikkeling regierol en verder invullen randvoorwaarden

3A Bewaken samenhang met andere programma's en schaalniveaus
3B In samenwerking met de andere provincies verder uitwerken van juridische randvoorwaarden voor regierol
3C Voorbereiden herijking regierol met gemeenten en netbeheerders, opleveren nieuw voorstel / advies

Mijlpalenplanning (i.v.m. landelijke afspraken)

- Jul'22 | 1C Sprintsessies georganiseerd
- Sep'22 | 1E Richtinggevende principes / visie 'light'
- Dec'22 | 1F Scenario's Netbeheerders
- Mrt'23 | 1F Provinciaal MIEK Versie 1
- Jun'23 | 3C Evaluatie regierol o.b.v. groeimodel

Jul-22 | Okt-22 | Jan-23 | Mrt-23 | Jul-23

5. Randvoorwaarden

In dit hoofdstuk staan de nu bekende randvoorwaarden voor iedere regierol opgenomen. In veel gevallen moeten deze nog worden ingevuld, dit overzicht biedt daarmee ook een houvast voor de jaarlijkse evaluatie van de regierol. Per randvoorwaarde is weergegeven voor welke regierol deze benodigd is en tot welke hoofdcategorie deze behoort.

#	Randvoorwaarde	Categorie	Status
	Huidige rol		
1	De provincie beschikt over een programma of organisatie vanuit waar de faciliterende regierol uitgevoerd kan worden.	Organisatorisch	OK
2	De provincie heeft voldoende middelen gereserveerd voor een regisseur/regisseuse energie-infrastructuur (1 FTE).	Financieel	OK
3	De provincie heeft voldoende middelen gereserveerd voor het continueren van de inzet op het versnellen en aanjagen van alternatieve oplossingen voor netinvesteringen.	Financieel	OK
	Regie op energiesysteem		
4	De provincie heeft de kennis en kunde om samen met de netbeheerders een optimaal investeringsscenario op te kunnen stellen.	Organisatorisch	NOK
5	De provincie, gemeenten en netbeheerders kunnen informatie over de ontwikkeling van de energievraag en het energieaanbod open met elkaar delen.	Juridisch	Deels OK
6	De provincie heeft de rol en het mandaat om een provinciaal optimaal investeringsscenario (provinciaal MIEK) op te stellen als basis voor de investeringen van de netbeheerders.	Juridisch	NOK
7	De provincie heeft voldoende middelen van het Rijk ontvangen en gereserveerd voor een klein team regisseurs/regisseuses energie-infrastructuur (1-2 FTE).	Financieel	NOK
	Ruimtelijke regie		
8	De inhoudelijke beleidsafdelingen van de provincie hebben voldoende capaciteit en kennis van energie-infrastructuur om dit thema onderdeel te maken van ruimtelijke afwegingen.	Organisatorisch	NOK
9	De provincie beschikt over instrumenten om ruimtelijke regie te kunnen nemen vanuit de energie-infrastructuur	Juridisch	OK
	Programmatische regie		
10	Netbeheerders hebben de mogelijkheid om bij opstellen investeringsplannen rekening te houden met gewenste prioriteiten voor doelstellingen of gebieden.	Juridisch	NOK
11	De provincie heeft voldoende middelen van het Rijk ontvangen en gereserveerd voor een team regisseurs/regisseuses energie-infrastructuur (minimaal 2 FTE).	Financieel	NOK

6. Impact op andere beleidsvelden

Een provinciale regierol op energie-infrastructuur heeft potentieel ook impact op de andere beleidsdoelen van de provincie. In de uitwerking van het implementatieplan is deze impact per afdeling op hoofdlijnen in kaart gebracht en besproken in een gezamenlijke werksessie. In onderstaande tabellen staat dit per afdeling of specifiek programma weergegeven.

Natuur & Milieu

Belang bij energie-infra	Impact op beleidsveld
• Energietransitie kan voor alternatieve verdienmodellen voor het landelijke gebied zorgen. • Energietransitie vraagt potentieel (veel) ruimte voor uitbreiding netinfrastructuur en duurzame opwekking in het landelijke gebied. • Energie-infrastructuur vraagt ook om investeringen in het landelijke gebied, deze kunnen gecombineerd worden met de gebiedsgerichte aanpakken.	• Een regierol is een kans om de gebiedsgerichte aanpak in het landelijk gebied te versnellen: specifieke gebieden kunnen worden aangewezen zodat hier voldoende netcapaciteit beschikbaar is voor duurzame opwekking.

Ruimte

Belang bij energie-infra	Impact op beleidsveld
• De meeste energie-infra ligt ondergronds, de inpassing is een taak van de gemeente. Inpassing van hoogspanning ligt wel bij de provincie. • De nieuwe Omgevingsvisie benoemt energie-infrastructuur specifiek als één van de leidende principes, bijvoorbeeld inpassing van de RES. • Concrete vraag is hoeveel (extra) ruimte er beschikbaar moet komen energie-infrastructuur.	• Impact is sterk afhankelijk van het wel of niet ruimtelijk gaan sturen vanuit energie-infrastructuur. • Zonder ruimtelijke regie ligt de impact in de ruimtelijke consequenties van de inpassing van energie-infrastructuur, de regierol kan helpen om dit met behoud van kwaliteit te doen. • Met ruimtelijke regie neemt de rol van energie-infrastructuur in ruimtelijke afwegingen sterk toe en moet het proces en de benodigde kennis hiervoor worden opgebouwd.

Specifiek: Omgevingsvisie

Belang bij energie-infra	Impact op beleidsveld
• In het fundament van de Omgevingsvisie zijn de wind- en zonneladder opgenomen • Daarnaast zijn ook winduitsluitingsgebieden onderdeel van de kaders • Tot slot wordt gestreefd in de ruimtelijke ontwikkeling zoveel mogelijk aan te sluiten bij het bestaande systeem	• Met ruimtelijke regie neemt de rol van energie-infrastructuur ook in de Omgevingsvisie sterk toe; nu is locatiebeleid van wind of zon daar nog niet op gebaseerd.

Bereikbaarheid

Belang bij energie-infra	Impact op beleidsveld
• De elektrificatie van het (openbaar) vervoer gaat zorgen voor een grotere vraag naar infrastructuur, de snelheid en omvang moet daarom vroegtijdig in beeld zijn.	• Het inzichtelijk maken van de toekomstige energievraag van de mobiliteitstransitie / sector vraagt meer aandacht en energie van de provincie. Regierol is nodig om dit inzicht te realiseren.

• Mobiliteitsknooppunten (hubs) kunnen op termijn onderdeel worden van het energiesysteem met slimme toepassingen (o.a. batterij). • De uitbreiding van wegen biedt kansen voor energie-infrastructuur; tracés kunnen dubbel worden benut.	• De integratie van mobiliteitshubs in het energienet vraagt mogelijk ook een nieuwe regierol, binnen de RES gebeurt dit nog beperkt.

Economie & Cultuur

Belang bij energie-infra	Impact op beleidsveld
• De verduurzaming van de industrie en bedrijventerreinen vraagt een andere energienet. Om dit tijdig te kunnen realiseren is meer inzicht in de toekomstige energiebehoefte nodig. • Daarnaast kunnen bedrijventerreinen ook een actieve rol spelen in het energiesysteem van de toekomst.	• Om meer inzicht te krijgen in de toekomstige energiebehoefte en routes naar verduurzaming is mogelijk een andere, actievere rol van de provincie nodig. Vanuit de regierol energie-infrastructuur kan gestuurd worden op waar verduurzaming op welke manier plaats kan vinden. • Als de provincie ook kiest voor ruimtelijke regie kan ze vanuit haar programmeertaak ook invloed uitoefenen op de locatie van bedrijventerreinen en daarmee het verbruik en aanbod van energie.

Publieke dienstverlening

Belang bij energie-infra	Impact op beleidsveld
• Op dit moment beheert de provincie al data rondom de energietransitie en RES. Deze informatie is een belangrijke input voor de analyses van de netbeheerder over de toekomst van het energiesysteem. • Specifiek gaat dit om de duurzame projectenlijst vanuit de gemeente, maar ook ontwikkelingen vanuit andere sectoren (mobiliteit, woningbouw, bedrijventerreinen en industrie).	• De regierol versterkt de mogelijkheid om recente en betrouwbare data te verzamelen en te delen om betere keuzes te maken over de toekomst van het energiesysteem.

Specifiek: Aandeelhoudersrol Provincie Overijssel

Belang bij energie-infra	Impact op beleidsveld
• Als aandeelhouder stuurt de provincie op het maken van de juiste verbindingen tussen netbeheerder en de lokale en regionale overheid. De energie-infra wordt steeds belangrijker, hierdoor neemt het belang van deze verbindingen ook toe.	• Een eventuele regierol op energie-infrastructuur zal gecombineerd of geïntegreerd moeten worden met het bestaande aandeelhouderschap. Ook vanuit het aandeelhouderschap wordt het efficiënt investeren in het energienet al benadrukt.

Specifiek: Bodem en Ondergrond

Belang bij energie-infra	Impact op beleidsveld
• Het is erg druk in de ondergrond, de energietransitie verhoogt deze druk met nieuwe uitbreidingen en warmtenetten. • Daarmee speelt de ondergrond een belangrijke rol waarin gas, warmte en	• De regionale warmte-infrastructuur vraagt mogelijk in de toekomst een specifieke regierol voor de provincie. Zeker als deze ook aangesloten gaat worden op geothermiebronnen. Een

elektriciteit in de toekomst samen komen. • Er is een spanningsveld tussen verschillende doelstellingen, bijvoorbeeld geothermie en drinkwater.	geformaliseerde regierol sorteert hier op voor. • De opslag van energie in zoutcavernes is een nationale ontwikkeling, hier ligt op termijn ook een potentiële regionale regierol.

Specifiek: Programma Nieuwe Energie Overijssel

Belang bij energie-infra	Impact op beleidsveld
• Infrastructuur is op dit moment al een beperkende factor voor het realiseren van projecten met zon of wind. • Wat de ambities kan helpen is het opstellen van een gezamenlijke routekaart naar de toekomst, wat zou er wanneer ongeveer kunnen? • Dit helpt om bedrijven te enthousiasmeren om wel actief mee te werken aan de doelstellingen.	• Ook vanuit de huidige regierol vindt er al veel afstemming over de ontwikkeling zon en wind in relatie tot energie-infrastructuur met gemeenten en netbeheerders plaats. • De regie op het energiesysteem kan perspectief bieden voor de ambities met zon en wind. Specifieke clusters of gebieden kunnen op termijn prioriteit krijgen, zodat voldoende netcapaciteit hier eerder gerealiseerd is.

Specifiek: Provinciale programma energie strategie

Belang bij energie-infra	Impact op beleidsveld
• In het concept provinciale programma energiestrategie is vanzelfsprekend ook aandacht voor energie-infrastructuur. Zonder adequate investeringen in het energienet kan de ambitie niet worden gerealiseerd.	• Als er vanuit het provinciale programma energiestrategie gestuurd wordt op de locaties en clustering van zoekgebieden zal de energie-infrastructuur ook gericht versterkt moeten worden. Een regierol op de energie-infrastructuur ligt daarmee voor de hand, een eventueel programma onder de omgevingswet kan worden gecombineerd.

7. Kansen en Risico's

De implementatie van de regierol energie-infrastructuur leidt tot nieuwe kansen en risico's voor de provincie Overijssel. In onderstaande tabellen staan de belangrijkste opgenomen. Tijdens de implementatie en evaluatie van de rol in 2023 kunnen deze opnieuw worden beoordeeld.

#	Kansen	Thema
1	Beter inzicht in energievraag- en aanbod kan ook voor andere sectorale opgaven worden gebruikt (landelijk gebied, mobiliteit, bedrijfsleven)	Data
2	Programma Energie Strategie van de provincie Overijssel vormt kapstok voor toekomstig programma onder de omgevingsvisie voor energie-infrastructuur	Rol / Instrumenten
3	Ontwikkelingen in warmtetransitie vragen op termijn ook om een regisserende rol op gas- en warmte-infrastructuur en/of bovenregionale bronnen	Rol / Instrumenten
4	Andere provincies zijn al gestart met de ontwikkeling van een afwegingskader voor investeringen in de energie-infrastructuur. Overijssel kan de geleerde lessen of voorbeelden goed benutten in de eigen uitwerking.	Rol / Instrumenten
5	Prioritering op energie-infrastructuur kan provinciale doelstellingen versnellen doordat er een schaars en logisch moment ontstaat om ook andere opgaven te realiseren.	Andere opgaven
6	Urgentie om energievraag en energieaanbod per gemeente concreet te maken helpt ook bij andere provinciale doelstellingen rondom de RES, woningbouw en bedrijventerreinen.	Andere opgaven

#	Risico	Kans (1-7)	Impact (1-7)	Mitigerende Maatregel
1	Kennis en vaardigheden om regierol in te vullen zijn beperkt beschikbaar binnen en buiten de provincie waardoor regierol niet goed ingevuld kan worden	4	7	Vacature voor regisseur/regisseuse is vroegtijdig en anticiperend op besluit geplaatst. Via SNIP worden kennis en vaardigheden actief opgebouwd (sprintsessies).
2	Interbestuurlijke ontwikkelingen (WIP) lopen uit de pas waardoor provincie Overijssel implementatieplan aan moet passen of moet temporiseren.	5	3	Monitoring van ontwikkelingen WIP en IPO is opgenomen in implementatieplan, op hoofdlijnen zijn stappen en op te leveren producten al uitgelijnd.
3	Regie op infrastructuur vraagt meer capaciteit van netbeheerders en gemeenten dan ze kunnen leveren waardoor activiteiten niet worden uitgevoerd	6	3	Bij bestuurlijk overleg SNIP is beschikbare capaciteit onderwerp van gesprek. Met sprintsessies worden gemeenten maximaal gefaciliteerd bij in kaart brengen ontwikkelingen.
4	Netbeheerders krijgen te maken met verschillende werkwijze binnen iedere provincie waardoor inefficiëntie in landelijke en provinciale processen ontstaat	4	3	Werkwijze wordt getoetst in werkgroep integraal programmeren en taskforce van het IPO. Netbeheerders denken mee over uitwerking van regierol in Overijssel.

5	Technologische of economische ontwikkelingen maken activiteiten of instrumenten overbodig, regierol loopt achter de feiten aan	3	5	Monitoren van ontwikkelingen is expliciet onderdeel van implementatieplan en vast agendapunt SNIP.
6	Landelijke prioritering maakt provinciale afweging overbodig: investeringen en capaciteit wordt sectoraal ingezet in plaats van provinciaal (bijv. industrie, wind op zee)	2	5	Urgentie en prioriteit voor benodigde investeringen moet duidelijk naar voren komen uit regionaal MIEK: ambities en ontwikkelingen zo snel mogelijk concretiseren. Het provinciale afwegingskader zal moeten aansluiten op eventuele landelijke prioriteitsstelling.
7	Juridische randvoorwaarden worden niet ingevuld waardoor provincie regierol formeel niet kan innemen	3	5	Via IPO en netbeheerders actieve lobby op invullen financiële en juridische randvoorwaarden. Bij onvoldoende invulling vasthouden aan huidige faciliterende regierol.
8	Rijk kan niet voldoen aan financiële randvoorwaarden waardoor benodigde ingezet niet afdoende gedekt kan worden	3	5	